

УДК 658.7

Корнієцький О.В.

декан

Миколаївського факультету морського та річкового транспорту
Київської державної академії водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВ

ECONOMIC NATURE OF LOGISTICS SYSTEMS OF ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

У даний час комерційні відносини формуються в умовах високої конкуренції, невизначеності й нестійкості ринкового середовища. Для того щоб домогтися успіху в підприємницькій діяльності, вже недостатньо використовувати лише маркетингові підходи, потрібне застосування сучасних високоефективних способів і методів управління потоковими процесами. Найбільш прогресивним науково-прикладним напрямом є логістика, яка включає в себе впровадження логістичних систем на підприємствах.

Ключові слова: логістика, логістичні системи, економічна сутність, підприємство, матеріальний потік, споживач, економічний ефект, система управління.

АННОТАЦИЯ

В настоящее время коммерческие отношения формируются в условиях высокой конкуренции, неопределенности и неустойчивости рыночной среды. Для того чтобы добиться успеха в предпринимательской деятельности, уже недостаточно использовать только маркетинговые подходы, требуется применение современных высокоэффективных способов и методов управления потоковыми процессами. Наиболее прогрессивным научно-прикладным направлением является логистика, которая включает в себя внедрение логистических систем на предприятиях.

Ключевые слова: логистика, логистические системы, экономическая сущность, предприятие, материальный поток, потребитель, экономический эффект, система управления.

ANNOTATION

It is found that currently commercial relationships are formed under conditions of high competition, uncertainty and instability of the market environment. In order to achieve success in business, it is not already enough to use only marketing approaches, is required the use of modern highly effective ways and methods of management with stream processes. The most progressive scientific – applied direction is logistics, which includes introduction of logistics systems at enterprises.

Keywords: logistics, logistics systems, economic entity, company, material flow, consumer, economic effect of the control system.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Зростаючий інтерес з боку підприємців до логістики обумовлений потенційними можливостями підвищення ефективності функціонування систем. Практика показує, що компанії, що використовують логістику домоглися переваги перед пов'язаними зі скороченням виробничих витрат у галузі ресурсного потенціалу. Проходження товару з різних технічних операцій виробничого процесу займає близько 80% всіх тимчасових витрат. Застосування логістики дозволяє істотно скоротити часовий інтервал на всіх стадіях виробничого циклу. Скорочення часу відбувається

ся в першу чергу у виробничому процесі між придбанням сировини, матеріалів і доставкою готового продукту споживачу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні автори частіше трактують логістику як процес управління рухом і зберіганням сировини, компонентів готової продукції в господарському обігу з моменту сплати грошей постачальникам до моменту отримання грошей за доставку готової продукції споживачу [9, с. 395-399]. Логістичні системи укладаються в загальноприйняте поняття «системи», складаються з системно утворюючих елементів, тісно взаємопов'язаних і взаємозалежних між собою, які мають впорядковані зв'язки й утворюють певну структуру із заздалегідь заданими особливостями. Відрізняються ці системи високим ступенем узгодженості вхідних продуктивних сил з метою управління наскрізними потоками [11].

У даний час створення високоефективного виробництва з найменшими витратами на сучасних підприємствах вноситься на перше місце, одним з ефективних механізмів вирішення проблеми, що склалася є створення ІЛС. Дослідження теоретико-методологічних аспектів ІЛС відображені в працях таких вчених: Р. Хоука [12], Дж. Стоку [10], М. Григорак [1], Є. Крикавського [2], В. Лукинського [6], Ю. Неруша [8] та ін.

Деякі дослідники висувають тезу, що зростання стійкості складних логістичних систем у ряді випадків безпосередньо пов'язаний з підвищенням їх складності. Дійсно, нерідко більш стійкою (за інших рівних умов) виявляється логістична система, що містить більше число елементів. Теоретично це положення обґрунтовують такими аргументами: підтримку стійкості логістичної системи й збереження її гомеостазу є внутрішньою метою системи. Тому система повинна бути організована таким чином, щоб досягалися цілі функціонування, стабільності в мінливому середовищі й (одночасно) її розвитку. «Природна стійкість логістичної системи передбачає таку структуру елементів, при якій їх узгоджене функціонування здійснюється на основі внутрішньої здатності до самоорганізації. У цьому випадку збої в одній підсистемі можуть призвести до переструктуризації окремих елементів, уповільнити її розвиток, але не

порушать її цілісність. Стійкість системи збережеться навіть при наявності деяких дезінтеграційних процесів» [9].

Формулювання цілей статті. Принципи логістичних систем, служать основним методологічним підходом до підвищення організованості та ефективності, функціонування виробничих систем підприємств. Логістика це ще й рівень культури використання знань про природу й суспільство, що дозволяє не тільки приймати й здійснювати системні рішення, а й виховує системне уявлення, на базі якого можлива гармонізація діяльності людей у великих організаціях. Використання логістичних систем дозволяє здійснювати системну раціоналізацію складних виробничих систем підприємства. Вона озброює нас методами підвищення організованості виробничих систем і дозволяє ефективно завойовувати конкурентні переваги.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для підприємств, що випускають широкий асортимент виробів, обслуговують велику кількість територіально відокремлених споживачів і мають розвинуту розподільчу мережу, пріоритетом структурних змін вважалась фіксація зусиль на зниженні витрат, що виникають у каналах фізичного розподілу. Акцент пропонувалося зробити на зменшенні надлишкових товарних запасів, використанні прогресивних видів тари, раціональному розміщенні фірмових магазинів, станцій технічного обслуговування, гарантійних майстерень, регіональних складських комплексів, виборі найкращих маршрутів руху й транспортних засобів. Це ставало важливим як з точки зору економізації поставок, так і для забезпечення високого стандарту якості сервісу.

При впровадженні логістичного управління на підприємстві виникають труднощі, пов'язані з опором як рядових співробітників функціональних підрозділів, так і їх керівників. Розвиток логістики на підприємстві вимагає серйозного підходу до мотивації персоналу. Мотивація є необхідною умовою успішного формування та розвитку особового складу. Більшість людей не люблять змін, тому для їх здійснення потрібні великі зусилля, відмова від старих і звичних прийомів; оволодіння новою кваліфікацією, вивчення нових способів дій, відпрацювання незнайомих раніше процедур, формування нових відносин. Співробітники функціональних підрозділів чинять опір змінам, які позбавляють їх почуття власної безпеки, наприклад, коли вони: не орієнтуються в спрямованості змін; змушені приймати ризик на себе; побоюються опинитися в результаті змін непотрібними; вважають, що не впораються з новими обов'язками; не здатні й (або) не бажають навчатися новим навичкам і нової поведінки.

Логістична діяльність повинна носити інтеграційний характер, інакше досягнення правил не можливо. Необхідна інтеграція всіх суб'єктів що беруть участь у логістичному лан-

цюжку в логістичну систему. Наприклад, якщо на м'ясний комбінат транспортна організація, що здійснює постачання комбінату м'яса, транспортує м'ясо не тієї якості, з домішками, відбудеться погіршення якості м'ясної продукції. Тим самим така продукція буде купуватися менше, і краще куплять більш надійний і якісний товар у конкурентів.

Створена на підприємстві логістична служба в особі відділу або однієї людини повинна виконувати наступні функції: оперативно-календарне планування з детальним розкладом випуску готової продукції; загальний контроль якості, підтримка стандартів якості продукції та відповідного сервісу; організація роботи внутрішньовиробничого технологічного транспорту; контроль й управління запасами МР, НР і ДР на всіх рівнях внутрішньовиробничої складської системи й у технологічному процесі виробництва; автоматизація та комп'ютеризація управління матеріальними (інформаційними, фінансовими) потоками у виробництві.

Ефективне управління логістикою відбувається тоді, коли встановлюється оптимальне співвідношення між зменшенням логістичних витрат, підвищенням прибутку й поліпшенням якості обслуговування споживачів. Для споживача важлива цінність товару – співвідношення ціни, якості та доступності.

До основних показників оцінки ефективності логістичної системи можна віднести прибуток і рентабельність. Прибуток у даному випадку комплексно характеризує логістичну діяльність підприємства, тобто враховує обсяги виконаних логістичних послуг, їх собівартість і витрати. Рентабельність є відносним показником ефективності функціонування, вона показує, ефективність використання різного роду ресурсів усередині системи.

Для побудови організаційної структури логістичного управління на підприємстві можна використовувати одну з типових структур управління: лінійну, функціональну, матричну, дивізійну та ін. Насправді, існують найрізноманітніші варіанти організації служби логістики на підприємстві, що залежать від масштабів і специфіки діяльності конкретних компаній (асортимент продукції, технічна складність, рівень витрат на функціональні області логістики та ін.), від ступеня досягнутої на підприємстві внутрішньої логістичної інтеграції, від ринкового середовища. Вони розрізняються рівнем внутрішньої інтеграції на підприємстві, ступенем централізації логістичного управління, організаційною структурою самої служби логістики, розподілом і характером повноважень між нею та іншими підрозділами та ін.

Ініціювати скорочення логістичних витрат можна лише при чіткому розумінні причин їх виникнення. Й розглядати підприємство слід з точки зору логістичної організації. Це допоможе створювати цінність товару з прийнятними для споживача витратами.

Очевидно, що залежно від особливостей бізнесу її структура може видозмінюватися. Залежно від структури компанії, її розмірів, масштабу діяльності й специфіки ринку можуть реалізуватися різні схеми побудови групи продажу. Із зростанням обсягу продаж різниця тиску в різних перетинах товаропровідної труби зростає за лінійним законом. Саме ця обставина дозволяє планувати обсяги реалізації продуктів, витрати на їх просування до клієнта, терміни надходження, платежі за відвантаженою продукцією, обсяг виробництва. Для топ-менеджерів і акціонерів компаній лінійне зростання продаж виглядає вельми природним. Практично неможливо уникнути екстраполяції зростання на подальші роки й, відповідно, збільшити витрати на просування. Здатність менеджерів окремих підприємств і координуючих органів приймати обґрунтовані рішення має межі. У разі коли планована трансакція вписується в надзвичайно складний ринковий контекст, неможливо передбачити усі майбутні події, всі можливі додаткові та побічні обставини, для того щоб повністю оформити договірні відносини. Тому в логістичних системах зустрічної торгівлі і їх оточенні нерідко виникають невизначені й ризикові ситуації.

Ризики, властиві логістичній системі зустрічної торгівлі, допускають природний поділ на а) ризики формування коаліції учасників угоди і б) ризики її функціонування. Пропорції змішування окремих видів ризиків є динамічною величиною, що залежить як від етапу угоди, так і від повторюваності угоди.

На стійкість логістичної системи істотний вплив роблять невизначеність і ризик господарської діяльності – економічні категорії, що характеризують неможливість однозначного визначення результатів цієї діяльності (адже можливі як позитивні, так і негативні результати). Логістичні системи зустрічної торгівлі об'єднують виробничі підприємства, посередницькі організації, банки. Важливо, що їх діяльність відбувається в умовах активних товарних, фінансових, інформаційних взаємозв'язків. Прояв окремих видів ризиків для подібних коаліційних структур також взаємопов'язано.

Управління в логістиці виступає як цілеспрямований вплив на колектив людей, що беруть участь у трудових і виробничих процесах суспільної праці й включає в себе, по-перше, створення тієї чи іншої системи доцільних дій управлінських рішень, по-друге, контроль за здійсненням цих дій на основі інформації про хід процесу й, по-третє, підготовку системи наступних доцільних дій з коригуванням на основі врахування результатів попереднього процесу.

Логістична система підприємства забезпечує необхідний набір послуг при максимально можливому зменшенні асоційованих витрат, зумовлених виконанням логістичних операцій. Через це логістична політика розробляється з

урахуванням двох факторів – бажаного рівня логістичного сервісу й мінімальної величини логістичних витрат на його досягнення, а мета логістичного менеджменту полягає у встановленні балансу між цими двома складовими, вигідного як споживачу, так і генератору матеріального потоку.

При традиційному варіанті управління матеріальними потоками на підприємстві, відсутня системність управління. Так, зв'язки між логістичними операціями, відповідними різним функціональним областям, чітко не визначені, часто встановлюються не цілеспрямовано, а випадково. Відсутня організація об'єднання логістичних операцій в єдину, спільну для підприємства, функцію управління матеріальними потоками. Також відсутній носій цієї функції, який повинен її реалізовувати. У результаті немає, як такої, оптимізації наскрізного матеріального потоку в рамках підприємства й відповідного економічного ефекту, тобто в традиційній системі організації управління матеріальними потоками відсутні інтегративні властивості. Оскільки логістичні функції тісно переплітаються з іншими видами діяльності на підприємстві, це часто призводить до розподілу логістичних функцій за різними службам (маркетинг, постачання, збут, складське господарство, виробництво і т.д.). При цьому безпосередні цілі цих служб можуть не збігатися з метою раціональної організації наскрізного матеріального потоку на підприємстві в цілому.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Теоретичні положення й конкретні рекомендації логістики активно впроваджуються в практичну діяльність підприємств у багатьох країнах. У прикладній сфері зворотна віддача виявляється у відчутному економічному ефекті, за рахунок скорочення витрат і часу в сферах виробництва. До логістики, як наукової основи управління поточковими процесами, звертаються не тільки в промисловості, торгівлі й на транспорті, але також у сфері послуг, банківської й страхової справи, організації після продажного сервісу, у комунальному господарстві, у сфері туризму та інших областях діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Григорак М. Методика оцінки використання потенціалу логістичної інфраструктури / М. Григорак, Л. Костиченко // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: збірник наукових праць. – Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2010. – № 7(26). – С. 45-50.
2. Економіка логістичних систем: монографія / М. Василевський, І. Білик, О. Дейнега, М. Довба, Є. Криківський. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. – 596 с.
3. Иртышева И.А. Инновационное развитие логистической инфраструктуры в условиях глобализации / И.А. Иртышева, С.М. Минакова // Уральский научный вестник. Серия Экономические науки. – 2014. – № 28(107). – С. 20-23.
4. Иртышева И.О. Особенности управления логистической діяльніс-

- тю на транспортному підприємстві / І.О. Іртищева, А.О. Обозна // Бізнес-навігатор. – 2014. – № 1(33). – С. 224-231.
5. Іртищева І.О. Стратегічні орієнтири розвитку логістичної інфраструктури в морегосподарському комплексі України / І.О. Іртищева, Т.В. Стройко // Збірник наукових праць НУК. – Миколаїв: НУК, 2014. – № 1(451). – С. 12-16.
  6. Лукинський В.С. Модели и методы теории логистики: учебное пособие / В.С. Лукинський. – СПб.: Питер, 2007. – 448 с.
  7. Миротин Л.Б., Ташбаев Ф.Э. Системный анализ в логистике. – М.: Экзамен, 2002.
  8. Неруш Ю.М. Логистика / Ю.М. Неруш. – [4-е изд]. – М.: ТК Велби: Проспект, 2006. – 520 с.
  9. Рубен Р., Боровиков О.В. Використання ABC-аналізу в сфері маркетингу // Маркетинг и реклама. 1999. – № 1. – 395-399 с.
  10. Сток Дж.Р. Стратегическое управление логистикой / Дж.Р. Сток, Д.М. Ламберт; пер. с 4-го англ. изд. В.Н. Егорова. – М.: ИНФРА, 2005. – 797 с.
  11. Сутність і види логістичних систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grinchuk.lviv.ua/book/24/1121.html>.
  12. Харисон А. Управление логистикой: разработка стратегий логистических операций / Алан Харисон, Ремко Ван Хоук; пер. с англ. В.А. Самило. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. – 368 с.